

Climate fiction: předpověď budoucností

Article by Aude Massiot

October 29, 2019

Klimatická změna nebude pouze šumem na pozadí rušného 21. století. Ať už ji zvládneme nebo se nám vymkne z rukou, určí ráz života nastupující generace. Redaktorka deníku Libération vypráví příběhy dvou možných podob Evropy roku 2049.

V roce 2018 se zástupci 197 zemí světa sešli v polských Katovicích na kongresu COP24, kde měli vyjednat, jak zvládnout klimatické změny. „Chápeme obrovitost výzvy, které nyní v podobě změn klimatu čelíme,“ prohlásil tam generální tajemník Organizace spojených národů António Guterres. „A vidíme, že nejsme na správné cestě k tomu, abychom ji zvládli,“ dodal.

Už tehdy byla budoucnost lidstva v ohrožení a řadu důsledků globálního oteplování jsme znali: od podílu na vzniku duševních nemocí přes respirační a kardiovaskulární potíže až ke zrychlenému šíření infekčních chorob. Aniž by si to lidstvo uvědomovalo, právě v těch letech překročilo bod, ze kterého není návratu.

O šest let dříve se ve Francii narodila Souria, typická představitelka „klimatické generace“. Tu čekají dvě možné budoucnosti v závislosti na činnosti či nečinnosti států, institucí, firem a občanů. Dva různé životy – hnědý a zelený – žité Souriou v prosinci 2049 jsou spolu v ostrém kontrastu. Reprezentují varianty vycházející z dnešních perspektiv klimatické krize.

Možnost prvá

Hlas v telefonu se třese. „Je to potřetí za rok, co nám to zaplavilo dům. Pojišťovny jsou zahlcené a nepřijímají žádná podání snad až do roku 2051. Nemáme na výběr, necháme tu všechno shnít a najdeme si něco jiného. Mohli bychom u vás s tátou na pár dní zůstat?“

„Určitě, jste tu vždy vítáni,“ odpověděla Souria. Zavěsila a matčin hologram zmizel v hodinkách. Rozpomínala se na dům na jihovýchodě Francie, který nyní zřejmě rodiče opustí. Už od velkých záplav roku 2041 tušila, že se to dříve či později stane.

Mladá žena mechanicky projela nejnovější upozornění na Googlu. Mezi fotografiemi zatopených vesnic napříč Francií ji zaujal titulek „Čína zahajuje rozsáhlý geoinženýrský experiment bez souhlasu sousedů“. Technologie, dvacet let zpátky ještě neznámá, má prý přinést novou naději na omezení klimatických změn. A současně představuje jeden z nejriskantnějších experimentů, do jakých se kdy lidstvo pustilo.

Po vlnách horka, jež před rokem v Číně zabily na pětadesát tisíc lidí, se Peking rozhodl vypustit do stratosféry ohromná množství drobných částic. Ty by měly odrážet sluneční záření zpět do prostoru, a snížit tak oteplování planety. Proti experimentu se ale vymezil text podepsaný takřka čtrnácti sty vědci upozorňujícími na možná rizika. I po desetiletích výzkumu totiž není zcela zřejmé, co se při odvrácení části slunečního svitu stane s pozemskými ekosystémy.

Souria si povzddechla. Měla katastrofických titulků varujících před chmurnou budoucností lidstva tak právě dost.

Ony letní vlny horka trvaly tři týdny a přinesly teploty k pětáctýřiceti stupňům Celsia. V mizerně izolovaném bytě se prakticky nedalo spát. Nešlo ani otevřít okna, protože horko zapříčinilo strašlivé znečištění vzduchu.

Jako astmatičce jí nezbývalo nic jiného, než si představovat, co mohla udělat jinak generace jejích rodičů mezi roky 2000 a 2010. Tehdy si lidé sice již byli vědomi rizik, ale stále si užívali možnosti odkládat potřebné změny na neurčito. Takový přístup zvítězil v roce 2019, kdy státy Evropské unie navzdory očekávání odmítly spolupráci na snižování uhlíkové stopy. Evropské a následně i národní volby zcela podkopaly výhledy do budoucna. Občanům se nepodařilo politiky přesvědčit o tom, že by se s klimatickým programem daly vyhrávat volby.

Souria až příliš dobře ví, jak se věci mají. V Nantes pracuje jako úřednice zajišťující přijímání uprchlíků. Již nějakou dobu se nerozlišuje mezi lidmi přechájecími před válkou, „ekonomickými migranty“ či migranty klimatickými. OSN předpokládá, že počet posledně zmíněných vzroste do roku 2060 na půl miliardy.

Tváří v tvář takové mase lidí Francie nebyla s to udržet dřívější politiku uzavřených hranic. Minulá vláda se sice snažila příchozí zadržet, výsledkem byly nicméně pouze nepokoje a následná porážka v prezidentských volbách.

Sourii v práci doslova zaplavují případy žadatelů o azyl z oblasti Sahelu mezi Saharou a velkou súdánskou savanou. Kvůli extrémním vlnám horka přesahujícím padesát stupňů Celsia se zde totiž zkrátka nedá žít, a lidé tak putují na sever.

Léo, Souriin přítel, jí zrovna před týdnem popisoval obsah nového dokumentu o africké krizi. „Vypadá to, že oteplení o 1,7 stupně oproti předindustriální éře způsobilo oteplování oceánů, hlavně Atlantiku. Golfský proud kvůli tomu zpomalil a monzunové deště nad západní Afrikou se posunuly k jihu. Kvůli tomu se ze Sahelu stává poušť,“ vysvětlil.

Pár poslední dobou každou chvíli diskutuje o tom, nakolik musí trpět následky činů generace svých rodičů a prarodičů. „Dokud žijeme, doufáme,“ říká často Léo u sklenice anglického vína, které pije hlavně proto, že nedostatek chmele extrémně zdražil pivo. Pracuje ve farmářském družstvu. Ta se rozšířila napříč Francií do té míry, že z venkova v podstatě vytlačují drahé supermarkety.

Souria je ovšem méně optimistická. Bojuje s pocitem obecné mizérie, který v ní dřív rostl každým dnem. I proto se před čtyřmi lety se spolu s Léem rozhodla adoptovat dítě původem z Mali. Podobně jako řada přátel, i oni dávno zavrhlí možnost mít vlastního potomka.

S tím, jak se budoucnost stávala stále nejistější, Léo jednoho večera řekl: „Stal by se z něj kriminálník.“ Když ale Souria potkala šestiletého Birama, rozhodli se rychle. Mladý pár samozřejmě netuší, jaké klimatické podmínky adoptivního syna čekají. Jsou si jistí jenom tím, že se mu pokusí zajistit lepší život.

Earth Overshoot Day since 1970

The date when humanity's yearly consumption overtakes the planet's capacity to regenerate renewable natural resources in that year.

Source: Global Footprint Network (2018) <www.overshootday.org/newsroom/past-earth-overshoot-days>

Earth Overshoot Day since 1970 : The date when humanity's yearly consumption overtakes the planet's capacity to regenerate renewable natural resources in that year.

Možnost druhá

Hlas v telefonu je klidný. „Neodvážila jsem se v té chumelenici ani vyjít ven. A trvá to už kolik dní! Ještě že jsme opravili tu izolaci. Jsme stulení v teple v obývacíku a je to skvělé. Ani účty za topení ostatně nejsou nějak hrozné.“

„To ráda slyším, mami. Stavím se za vámi, až ty vánice skončí. Viděla jsem nějaké levné lístky do Paříže přes hyperloop,“ odpověděla Souria s odkazem na ultrarychlou železniční síť poháněnou magnetickým polem. Ta je mezi Toulouse a Paříží v provozu od roku 2035.

Souria zavěsila a matčin hologram zmizel v hodinkách. Mimoděk si vzpomněla na rodinný dům na jihovýchodě Francie, oázu klidu a míru napájenou solárními panely a bateriemi. Ty si její rodiče pořídili již ve dvacátých letech, kdy vláda spustila program dostupných půjček.

Nebylo to nejlevnější, ale díky úsporám vody a energií se výměna ve výsledku vyplatila. Souria s Léem si nový byt v Nantes také opatřili novou izolací a připojili jej na místní teplárnu poháněnou bioplynem z průmyslových a zemědělských produktů.

Profesi si Souria vybrala takřka bez přemýšlení. Pracuje pro město jako takzvaná renovátorka. Nabízí místním dotované rekonstrukční programy, shání řemeslníky a vybírá nejdostupnější technická řešení. Když byla malá, odvětví prakticky neexistovalo, ale od doby, kdy v roce 2030 nastoupila na vysokou školu, se nový ekonomický sektor vzepjal.

A z dobrého důvodu. O několik let dříve se Francie rozhodla, že výrazně uspíš ekologickou přestavbu. Vláda, povzbuzená mezinárodním rozhodnutím přijmout v roce 2021 ještě ambicióznější evropské cíle na ochranu klimatu, se odhodlala ke sladění všech sektorů s transformačním plánem négaWatt 2050. Ten sepsali odborníci ze stejnojmenného think-tanku s cílem načrtnout první přesný plán na dosažení uhlíkové neutrality k roku 2050.

Souria zná négaWatt do posledního písmene: byl ostatně hlavním tématem její dizertační práce. Když ji psala, obrátila se mimo jiné na Thierra Salomona, viceprezidenta négaWattu. „Je to čistá a realistická cesta k ekologické transformaci, kterou Francouzi akceptují,“ řekl jí.

„Renovuje se 780 tisíc domů, zvyšuje se účinnost dopravy o takřka šedesát procent, úroveň konzumace masa naopak klesá na úroveň devadesátých let a ukončují se dodávky fosilních paliv s cílem dosáhnout do roku 2050 stoprocentního podílu obnovitelných zdrojů. Tomu pomůže i omezení spotřeby energie o dvě třetiny. Což je možné a potenciálně i přínosné pro ekonomiku,“ vysvětlil dále.

Souria končila rozhovor se Salomonem proměněná. Žasla při zjištění, jaké množství přebytečné energie – sluneční v létě, větrné při chladném počasí – lze převést na bioplyn a uložit na zimu skrze elektrolýzu.

Spolu s Léem, který nyní spravuje rozvíjející se síť zemědělských družstev kolem Nantes, procestovala na oslavu svých pětadvacátých narozenin Evropu na kole. Pár na cestách objevil, jak portugalské třísettisícové město Vila Nova de Gaia vyrábí třetinu elektřiny jen tím, že přetváří odpad na bioplyn.

V Norsku Souria trvala na tom, že musí navštívit hlavně první energeticky pozitivní školu na světě. Od dostavby v roce 2018 sama budova produkuje 30 500 kilowatthodin ročně, což odpovídá spotřebě dvou rodin se třemi dětmi.

Pár sedí na zarostlé terase a zamýšlí se nad tím, jak se v posledních desetiletích vyvinula světová situace. Zrovna před týdnem o tom Léo viděl dokument. „Věci se začaly měnit asi dvacet let nazpět. Krátce poté, co Evropa v roce 2019 přijala nová klimatická opatření, Spojené státy zvolily prezidentkou odvážnou ženu. Ta okamžitě zařídila znovupřistoupení země k Pařížské dohodě. Zasloužila se i o uzavření uhelných elektráren a zakázala těžbu břidlicového plynu. To spustilo světovou vlnu,“ shrnul.

Toho večera se Souria s Léem potulovali ulicemi Nantes, které od doby, kdy mají do města povolený vjezd pouze elektrická vozidla, ztichly. Pár míjel tramvaje užívané k noční přepravě zboží do centra namísto zastaralých nákladních aut. Lamy se rozsvěcovaly, jak je míjeli, a následně opět zhasínaly. Z ulic byly zase jednou vidět hvězdy.

Esej vyšla pod titulkem Futures Foretold: Climate Fiction v časopise Green European Journal jako upravená verze dřívějšího textu pro francouzský deník Libération. Přeložil JAN KASPÁREK

Aude Massiot is a journalist specialised in environment and climate issues working for the international desk of *Libération*. Through her reporting, she strives to illustrate humanity's impact on ecosystems, societal changes, and citizens' movements.

Published October 29, 2019

Article in Czech

Published in the *Green European Journal*

Downloaded from <https://www.greeneuropeanjournal.eu/climate-fiction-predpoved-budoucnosti/>

The Green European Journal offers analysis on current affairs, political ecology and the struggle for an alternative Europe. In print and online, the journal works to create an inclusive, multilingual and independent media space. Sign up to the newsletter to receive our monthly Editor's Picks.